



Katarina Sarić

POSTAJANJE ŽENOM (2) - egzistencijalni nivo

Kada se dvije vrste nađu jedna naspram druge, a obje podjednako žele da ostvare svoje mjesto pod suncem, pravo i identitet -neminovno dolazi do volje za nametanjem suvereniteta jedne od njih. Čak i kada su obje kadre da ga ostvare, odnos koji se među njima stvara, bilo u prijateljstvu ili neprijateljstvu (ali uvijek u napetosti) - odnos je reciprociteta. Ako je pak jedna od njih povlašćena, onda ona pobjeđuje drugu i nastoji da je drži u potčinjenosti. Jasno je, dakle, da je muškarac težio da dominira ženom. Kakva je to prednost bila koja mu je omogućila da tu želju pretvori u stvarnost? - pitanje je koje Simon de Bovoar postavlja u kultnoj knjizi *Drugi pol*. Pitanje se tretira preko bioloških pretpostavki koje impliciraju odnos reciprociteta i očevidne asimetrije, preko psihoanalitičkih, istorijsko-materijalističkih, etnografskih i napokon egzistencijalnih pretpostavki.

Sa etnografske tačke gledišta, teško je stvoriti sistematičnu predstavu o položaju žene koji je ona imala prije pojave zemljoradnje. Po svjedočenju Herodota, pretpostavlja se da je žena posjedovala jaku fizičku snagu koja joj je čak omogućavala da odlazi u ratne pohode. Tako Amazonke iz Dahome pokazuju isto toliko (ako ne i više!) hrabrosti i svireposti kao i muškarci. Pominju se čak i one

koje su zubima kidale džigericu svojih neprijatelja. Međutim, čak i tada, robovanje reprodukciji značilo je veliki hendikep. Legenda kazuje da su Amazonke pribjegavale odsijecanju dojki čime su odbijale da se pokore materinstvu. Isto tako, trudnoća, porođaj, menstruacija umanjivali su njihov radni kapacitet i osuđivali ih na duge periode nemoći. Da bi se odbranile od neprijatelja, da bi osigurale opstanak sebe i svoje djece, imale su potrebu za zaštitnikom koji je najčešće bio ratnik kao i za plodovima njegovog lova i ribolova: nijesu bile same sposobne da osiguraju opstanak djeci koju su rađale. To je bila prva činjenica sa teškim posljedicama: početak ljudske vrste nije bio lak. Ipak, ravnoteža na liniji produkcija-reprodukcija, odnosno muškarac-žena, morala je na nekom istorijsko-materijalnom smislu biti uspostavljena: zašto je onda ravnopravnost među polovima izostala?

Moglo se pretpostaviti, makar po cijenu djeceubistva, žrtvi, ratova da su muškarac i žena podjednako neophodni sa gledišta opstanka zajednice; moglo bi se čak pretpostaviti da je u izvjesnim periodima, kada je hrane bilo u izobilju, uloga zaštitnika i hranioca podredila muškarca ženi - majci. Neke ženke životinja materinstvom stiču potpunu autonomiju, zašto onda žena nije uspjela da od materinstva načini sebi pijedestal?

Bovoar smatra da se odgovor može naći u prostoj činjenici po kojoj je rađanje strpljivo podnošenje biološke nužnosti, dakle, nije akcija koja planski smišljeno vodi prema nekom utvrđenom cilju. Štaviše, primitivne horde nijesu bile teritorijalno vezane za opstanak, te samim time potomstvo doživljavaju kao teret a ne bogatstvo: dokaz za to su brojna djeceubistva na ovom stupnju. Porođaj se smatra bolnom igrom mračnih sila a ne razlogom za gordost, samim tim uloga žene koja rađa novi život nije razlog za uvažavanje - ona je tek posrednik u njemu. Za razliku od ove pasivnosti u ulozi života, muškarac je u biti aktivan: on kroti i istražuje prirodu i ne miri se sa činjenicom da je igračka u njenim rukama. On postavlja ciljeve i uspostavlja puteve ka njihovom ostvarenju te se tako i sam ostvaruje kao stvaralačko biće. Zbog toga pohodi u lov i ribolov zadobijaju sveti karakter, njihovi plodovi se proslavljaju i veličaju u svetkovinama. Muškarac nije

radio samo zato da bi pasivno očuvao dati svijet, već mu je uklonio granice i postavio osnove jednoj novoj budućnosti.

Pretpostavljajući tako egzistenciju životu, čovjek obezbjeđuje njegovo ponavljanje. Ako posmatramo samo sa biološke tačke gledišta, aktivnosti životinja-mužjaka ostaju uzaludne jer nijesu ispunjene nikakvim ciljem: aktivnost ne znači ništa ako ne služi vrsti. Čovjek-mužjak, služeći vrsti, izgrađuje lice svijeta, stvara nova oruđa, pronalazi, kuje budućnost. Postavljajući se suvereno, on u ženi sreće saučesnika, biće identično sebi, ono koje ne želi da samo robuje ponavljanju, već takođe teži transcendenciji i prevazilaženju datosti (naročito biološke). U stvarnosti, dakle, žene nikada nijesu suprotstavljale svoje vrijednosti muškim: željele su zapravo isto što i muškarci -njihove želje su u osnovi identične i univerzalno-opšte: ljudske. Muškarci su bili ti koji su izmislili podjelu među polovima (i to, naravno, na način zadržavanja vlastitih benefita). Oni su težili da stvore žensko područje - carstvo života imanentnosti - samo zato da bi u njemu zatvorili ženu. Žena kao ženka je mnogo više podređena vrsti nego muškarac mužjak. On je u biti slobodan, pronalaskom oruđa oslobodio se od mračnih sila prirode, sujevjerja i nemoći, dočim je žena ostala čvrsto vezana za svoje tijelo kao životinja. Dodajmo tome vezanost za domaće ognjište i dobićemo dvostruku okovanost!

U biti, čovječanstvo od samih svojih početaka teži da transcendira vlastitu sudbinu vezanosti i nemoći u odnosu prema prirodi i kosmosu: muškarcu je to bilo omogućeno, dok ženi tek treba da bude - ali samo ako se ona prizna za ljudsko biće koje ima podjednaka prava kao i muškarac.